

S a m l i n g, som i 1944 er udgivet af Frederiksberg Kommunebiblioteker og knytter sig til et tidligere Katalog over Personalhistorie (1935, med tillæg fra 1943). Foruden nogle indledende afsnit med litteratur om bibliografi, arkivvæsen og genealogi i almindelighed, tidsskrifter og samlinger af stamtavler indeholder det en oversigt over den genealogiske litteratur vedrørende enkelte slægter, væsentligst ordnet paa samme maade som de udmærkede norske bibliografier. Enhver, der under sit historiske arbejde strejfer ind paa genealogiens jagtmarker — og hvem gør ikke det — vil hurtigt lære at værdsætte den lille, men saa indholdsrige bog, der er et ypperligt vidnesbyrd om det store arbejde, vore kommunebiblioteker udfører, ikke blot i skranken som direkte vejledere, men ogsaa ved skrivebordet i kontoret.

Johan Hvidtfeldt.

Skolehistorie.

Johs. C. Jessen: Alsted og Ringsted Herreders Skolehistorie indtil 1830. Udgivet af Hist. Samfund for Sorø Amt. Svegaards Boghandel. Sorø 1945.

Med denne bog afslutter forf. sit arbejde med Sorø amts skolehistorie, der paabegyndtes i 1938 med udsendelsen af »V. og Ø. Flakkebjerg Herreders Skolehistorie ca. 1690 til vore Dage« og fortsattes i 1942 med »Slagelse Herreds Skolehistorie 1721—1830«.

Bogen indledes med en overordentlig velskreven oversigt over skolevæsenets udvikling i de to herreder fra omkring 1700 til 1830. Det maa beklages, at forf. ikke har gjort noget mere ud af forholdene før 1700, der afspises med et par linier. Naar han standser netop ved aaret 1830, der jo i almindelighed ikke betragtes som skelsættende i den danske skoles historie, skyldes det, at han ser spirerne til den udvikling, der betingede *almue*-skolens omdannelse til *folkeskole*, i det aandelige røre, som i 1830 begyndte at gøre sig gældende udadtil, bl. a. i det saakaldte »hellige Land« i det sydvestlige hjørne af Sorø amt, og som her umiddelbart førte til forbedringer af skolevæsenet. — I indledningen fæstner man sig iøvrigt særligt ved følgende ting: skildringen af den store skolerejsningsperiode o. 1730, den haarde dom, der fældes over skoleloven af 1739 og dens følger, karakteristikken af biskop Balle som skolemand, skildringen af forsøgene paa at hæve lærernes kundskabsmæssige standard ved afholdelsen af kurser og oprettelsen af hjælpeseminarier i begyndelsen af det 19. aarh. og endelig karakteriseringen af den danske skole som stærkt fattigpræget endnu længe efter den store skolelov af 1814. Adskillige forhold, som omtales i indledningen,

kunde uden skade have været gjort til genstand for en mere indgaaende behandling. Saaledes vilde en fyldigere redegørelse for undervisningens art og omfang gennem tiderne have været værdifuld, ligesom man savner et eksakt talmateriale til belysning af skolernes elevtal og skoleforsømmelserne.

De fire femtede af bogens halvtredje hundrede sider optages af skildringer af de enkelte skolars og deres læreres historie. Forf. har ofret et mægtigt arbejde paa at faa fremdraget flest mulige oplysninger om skolerne og deres lærere gennem tiderne, og det tør siges, at denne del af bogen derved er blevet en guldgrube for lokalhistorikere og — ikke mindst — for personalhistorikere, hvis arbejde for øvrigt lettes ved det udmærkede personregister, der afslutter bogen. Det er imidlertid et stort spørgsmaal, om mange andre end netop disse vil have udbytte af at gennemløbe de 200 sider med deres tusinder af enkeltheder og de altfor detaillerede redegørelser for lærernes privatliv, deres forseelser og deres stridigheder med præster og forældre, altsammen forhold, som er omtrent ens i de forskellige egne af landet. For den, der søger til bogen i haab om at finde stof til supplerings og uddybning af vort kendskab til dansk skolevæsens udvikling i almindelighed, vil læsningen blive en ørkenvandring og udbyttet kun ringe. Thi her som i de fleste andre skolehistorier er skildringen lagt saaledes an, at den mere behandler lærernes end skolernes historie. Skal de mange skolehistoriske undersøgelser have andet end personalhistorisk eller snævert lokalhistorisk interesse, er det nødvendigt, at der i højere grad skelnes mellem den enkelte skoles og dens læreres historie, og at skildringen af lærerne og deres — ofte skolen uvedkommende — private forhold faar en mere begrænset plads. Noget helt andet er, at det fra et rent skolehistorisk synspunkt vilde være at foretrække, om man gik over til at give *sammenfattende* skildringer af skolevæsenets udvikling i enkelte større omraader — herreder eller amter — og saa overlod til sognehistorikerne at give en detailleret redegørelse for hver enkelt skoles og dens læreres historie.

Det er beklageligt, at forfatteren ikke har ladet det store arbejde, som han har ofret paa de særlige afsnit, komme den almindelige oversigt til gode, ikke mindst da bogen viser, at han er i besiddelse af et intimt kendskab til aanden og livet i det 18. og 19. aarh.s skole og — hvad der fremgaar af indledningen — virkelig forstaar at give en levende og fængslende fremstilling af de store linier i skolevæsenets udvikling.

Aage Bonde.